

УДК 378:005

**ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ**

*Джуган О.В., студентка ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний
інститут»*

*Науковий керівник –Грабовецький О.І., ст.викладач ВП НУБіП «Ніжинський
агротехнічний інститут»*

Дослідження державно-правового процесу реформування системи управління освітою вказує на його цілі, обґрунтовує пропозиції щодо правового розв'язання ряду проблем трансформації управління освітою. Визначальною є роль державно-правового забезпечення реформування системи управління вищою освітою в Україні у процесі реалізації цінностей і принципів сучасної демократичної, правової та соціальної держави.

Державне управління, розвиток освіти, державна освітня політика, університетська освіта.

Велика увага до реформування системи управління вищою освітою зумовлюється тим, що в умовах стрімкого розвитку всіх без винятку суспільних відносин, прискорення соціальних процесів, особливої ваги набуває освітній фактор, який дає змогу людині не лише адаптуватись до навколишнього суспільного середовища, а й ефективно функціонувати в соціумі, здійснювати свої права, свободи та обов'язки.

Серед чималої кількості проблем, які постають в ході реформування системи вищої освіти в Україні, можна виокремити державно-правові, які до певної міри синтезують у собі спектр питань і пов'язані з державним фінансуванням системи вищої освіти, її матеріальним, технічним, організаційним, інформаційним, юридичним забезпеченням. У процесі їх розв'язання визначальну роль відіграє право, яке завдяки своєму нормативному впливу на суспільні відносини утворює специфічні моделі функціонування системи вищої освіти, а також механізми управління її розвитком.

На думку переважної більшості вітчизняних дослідників проблем державно-правового управління освітою, незаперечним фактом є те, що освіта є джерелом добробуту кожної людини. У цьому аспекті великого значення набуває можливість доступу всіх прошарків населення України до якісної і сучасної освіти. З цієї причини одним із найголовніших завдань розвитку освіти на сучасному етапі державотворення і правотворення в Україні є державно-правове реформування системи управління освітою.

З цієї позиції державне управління освітою передбачає: оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління; перерозподіл функцій та повноважень між центральними місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та навчальними закладами; перехід до програмно цільового управління; поєднання державного і громадського контролю; запровадження нової етики управлінської діяльності, що базується на принципах взаємоповаги, позитивної мотивації; прозорість розроблення, експертизи, апробації та затвердження нормативно правових документів; створення систем моніторингу ефективності управлінських рішень, їх впливу на якість освітніх послуг на всіх рівнях; організацію експериментальної перевірки та експертизи освітніх інновацій; упровадження новітніх інформативно-управлінських і комп'ютерних технологій; демократизацію процедури призначення керівників навчальних закладів, їх атестації; удосконалення механізму ліцензування, атестації та акредитації навчальних закладів; підвищення компетентності управлінців усіх рівнів; більш широке залучення до управлінської діяльності талановитої молоді, жінок.

СЕКЦІЯ 3

«Соціально-економічні аспекти управління якістю освіти і науки» «Освітні інновації з позицій доступності та неперервності освіти»

Основні положення, які регламентують процеси державного управління освітою, викладені в законах України: “Про освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про вищу освіту”.

Вибір механізмів державного управління в системі вищої освіти залежить від стратегічних і тактичних цілей держави у сфері соціальної політики.

Серед стратегічних цілей потрібно виділити:

- наповнення реформ, які проводяться у вищій школі, соціальним змістом;
- розвиток демократичних засад, реалізацію прав людини щодо здобуття вищої освіти;
- активізацію соціальної ролі держави, відпрацьовування механізму взаємодії держави й суспільства в соціальній сфері;
- створення можливостей для реалізації здібностей людини;
- оптимізацію ситуації на ринку освітніх послуг;
- розвиток інфраструктури системи вищої освіти.

Щодо тактичних цілей, то вони пов’язані з вирішенням цілого спектру соціальних питань, таких як:

- підвищення заробітної плати працівникам вищої школи,
- надання адресної допомоги громадянам, яким вона потрібна,
- стимулювання зайнятості,
- запобігання соціальній деградації тощо.

Стосовно змісту державного управління вищою освітою, то суть цієї категорії формується виходячи з економічної та соціальної складових. Враховуючи те, що освіта по суті спочатку соціальний процес, і вже потім економічний, необхідно приділяти увагу саме соціальній суті й значущості освіти та державного управління ним.

Фактично на сьогодні у сфері державного управління вищою освітою постали такі конкретні проблеми:

- ✓ невідповідність наявної структури потребам ринкової економіки;
- ✓ зменшення, недостатність та нестабільність фінансування системи освіти;
- ✓ недостатня придатність знань і умінь, набутих у системі освіти, для застосування в ринковій економіці;
- ✓ не повноцінність механізмів контролю й відсутність гарантій якості освіти;
- ✓ посилення тенденцій нерівноправності в здобутті освіти.

Соціальна значущість державного управління полягає у створенні й підтримці соціальної інфраструктури, яка, у свою чергу, забезпечує економічний розвиток країни.

Останніми роками в основних нормативно правових актах Української держави, пов’язаних з розвитком і модернізацією системи вищої освіти, проголошується необхідність переходу до державного регулювання вищої освіти. Так, у Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 рр. передбачалось вирішення таких завдань, як:

1. Формування якісної та конкурентноспроможної робочої сили на ринку праці;
2. Створення умов для ефективної освітньої діяльності через формування необхідного ресурсного забезпечення;
3. Посилення ролі університетів як осередків інтеграції системи вищої освіти у європейський і світовий освітній простір;
4. Перехід до нової моделі управління освітою, яка мала стати реальним механізмом дієвої суспільної участі в розвитку освіти.

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Однак ані у цій концепції, ані в інших нормативно правових актах суть державного регулювання системи вищої освіти однозначно не була визначена, адже під державним регулюванням вищої освіти як правило мається на увазі перехід вищих навчальних закладів на договірну основу із засновниками і органами управління вищої освіти. Подібний зсув акцентів у державному управлінні освітою відображено і на науковому рівні. Не викликає сумніву, що без лібералізації сфери вищої освіти, реальної трансформації державного управління в регулювання розвинутої системи вищої освіти бути не може.

Однак при цьому не можна забувати про те, що нині процес лібералізації вищої освіти ще не осмислений належним чином ані державною владою в Україні, ані громадянами. У системі вищої освіти можлива й необхідна лібералізація у формі роздержавлення, тобто звільнення освітніх установ будь якого типу від детального планування і всеосяжного контролю за освітніми процесами з боку відомчих органів державного управління. Необхідність цього давно осмислена в термінах:

- переходу до державного регулювання вищої освіти замість адміністративного управління освітою;
- державно-суспільного управління освітою;
- демократизації й децентралізації вищої освіти;
- запровадження програмно цільових форм управління освітою;
- розвитку вищої освіти як відкритої державно суспільної системи.

Детальний аналіз змісту більшості сучасних концепцій розвитку освіти показує, що на сьогодні державна стратегія поки не визначена і можна говорити лише про окремі напрями, окремі інновації в розвитку системи вищої освіти. У цьому сенсі саме відомчий підхід є тією перешкодою, яка заважає виробленню реальної, ефективної і значущої з державної позиції щодо стратегії вищої освіти.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що для справжньої лібералізації вищої освіти в Україні необхідна модернізація самої моделі державного управління системою вищої освіти. З огляду на це, державне регулювання системи вищої освіти можна визначити як систему економічних, соціальних, правових, політичних і організаційних форм і методів дії держави на суб'єктів освітніх процесів, яка створює умови для реалізації ними тих цілей і завдань, які одночасно відповідали б як стратегічним інтересам держави, так і безпосереднім інтересам самих цих суб'єктів.

Список літератури

1. Майборода В., Луговий В., Крисюк С, Протасова Н., Майборода С. Всебічний розвиток освіти-примноження наукового та інтелектуального потенціалу суспільства // Україна: поступ у XXI століття. - К.: УАДУ, 2000. - С. 188.
2. Луговий В. І. Проблема адаптації системи вищої освіти України до стандартів європейського освітнього простору // Вища освіта України: "Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". - 2006. - Т. 1. -С. 123.
3. Бобров В., Падалка О. Проблеми вищої освіти у створенні моделі інноваційно орієнтованої економіки // Вища освіта України. - 2004. - № 3. - С. 46.
4. Загородній А. Європейська система забезпечення якості вищої освіти // Вища школа. - 2006. - № 4. -С. 15-22.

СЕКЦІЯ 3

«Соціально-економічні аспекти управління якістю освіти і науки»

«Освітні інновації з позицій доступності та неперервності освіти»

Исследование государственно правового процесса реформирования системы управления образованием указывает на его цели, обосновывает предложения относительно правового решения ряда проблем трансформации управления образованием. Определяющей является роль государственно правового обеспечения реформирования системы управления высшим образованием в Украине в процессе реализации ценностей и принципов современного демократического, правового и социального государства.

Государственное управление, развитие образования, государственная образовательная политика, университетское образование.

A study of state and legal reform process education management system indicates its purpose justifies proposals for legal solution of some problems of transformation of the education department. Defining the role of state and legal support reforming higher education in Ukraine in the process of implementing the values and principles of modern, democratic, legal and social state.

Governance, development of education, state education policy, university education.